

ГОНТА Олена

доктор економічних наук, професор
професор кафедри туризму
Національний університет «Чернігівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0001-6434-357X>
e-mail: e.gonta@ukr.net

ЗЕЛЕНСЬКА Олена

кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри туризму
Національний університет «Чернігівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-1000-2427>
e-mail: elena_zelewska_5@ukr.net

БЕЗУГЛИЙ Ігор

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри туризму
Національний університет «Чернігівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-4510-9232>
e-mail: bezugly.igor@gmail.com

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті досліджено світові тенденції розвитку ділового туризму на основі аналізу щорічних звітів та прогнозів Глобальної асоціації ділового туризму. Визначено провідні країни-лідери індустрії MICE та окреслено перспективи її розвитку в сучасних умовах. Особливу увагу приділено викликам для ділового туризму в Україні в контексті безпекових загроз, економічної нестабільності та інфраструктурних обмежень.

Простежено багаторівневу залежність ділового туризму від глобальних систем диджиталізації, зокрема в економічному, технологічному, інформаційному, соціокультурному та регуляторному аспектах. Акцентовано увагу на необхідності державної підтримки через створення національних конференц-бюро та стимулювання публічно-приватного партнерства. Підкреслено важливість інтеграції сталих екологічних практик та впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності організації ділових заходів і зміцнення конкурентоспроможності України на світовому ринку бізнес-туризму.

Ключові слова: діловий туризм, індустрія MICE, бізнес-подорожі, глобальні ділові витрати, інфраструктура ділових заходів, гібридні форми організації, глобальні системи диджиталізації, екологічна стійкість.

GONTA Olena, ZELENSKA Olena, BEZUGLIY Igor

Chernihiv National University of Technology

GLOBAL TRENDS AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF BUSINESS TOURISM IN MODERN CONDITIONS

The article explores the global trends and prospects of business tourism development, primarily based on an analysis of annual reports and forecasts published by the Global Business Travel Association. It highlights the key countries dominating the MICE (Meetings, Incentives, Conferences, and Exhibitions) industry, which have been at the forefront of business tourism growth, and presents the prospects for its expansion under contemporary conditions. The paper also gives special attention to the unique challenges faced by business tourism in Ukraine, particularly against the backdrop of ongoing security threats, economic instability, and limitations in infrastructure development.

The study examines the complex interdependence between business tourism and the broader global digitalization systems. This includes an analysis of various economic, technological, informational, sociocultural, and regulatory factors that influence business tourism's evolution. The article emphasizes the importance of state support, which could be realized through the establishment of national convention bureaus, as well as the need to promote public-private partnerships to foster the development of the sector. By doing so, Ukraine could improve its competitive positioning in the global market of business tourism.

Another critical point discussed is the integration of sustainable environmental practices into the business tourism industry. The article advocates for the adoption of digital technologies to streamline and enhance the efficiency of organizing business events. It argues that the implementation of such technologies could improve the overall business tourism experience, offering more personalized and effective solutions for organizing events, and making them more environmentally responsible. Furthermore, the adoption of these innovations could strengthen Ukraine's competitiveness in the global business tourism market, attracting more international business visitors and enhancing the country's reputation as a modern and innovative destination for business events.

In conclusion, the article underscores that global trends in business tourism are shifting towards greater integration with digital technologies, sustainability, and collaboration between public and private sectors. By addressing its internal challenges and leveraging these global trends, Ukraine has the potential to enhance its role in the international business tourism industry.

Keywords: business tourism, MICE industry, business travel, global business expenditures, business event infrastructure, hybrid event formats, global digitalization systems, environmental sustainability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Діловий туризм є одним із найдинамічніших сегментів світового туристичного ринку, формуючи близько 20-25% загальних доходів туристичної індустрії. За даними Global Business Travel Association (GBTA), у 2024 році глобальні витрати на діловий туризм перевищили 1,4 трлн доларів США з річним приростом 11% (до 2019 року відмічалась тенденція до стабільно о зростання на 5-6% щорічно). Провідними країнами у сфері ділового туризму є США, Китай, Німеччина та Великобританія, які разом генерують понад 50% загальних витрат. В період пандемії COVID-19 цей сектор туризму зазнав значного спаду, проте вже у 2023 році розпочалося його стрімке відновлення, зокрема через цифровізацію та гібридні форми організації ділових заходів. Діловий туризм не тільки забезпечує значні фінансові надходження, але й сприяє розвитку інфраструктури, створенню нових робочих місць та зміцненню міжнародних зв'язків. В авангардних країнах діловий туризм став важливим елементом економічного розвитку, оскільки у бізнес-еліт, керівників великих компаній є чітке усвідомлення, що активна міжнародна взаємодія співробітників у сфері обміну досвідом, науково-технічними досягненнями та інформацією дає потужний поштовх для розвитку, бізнесу.

В Україні, що нині переживає надскладний період війни та невизначеності економічних перспектив, діловий туризм стикається з численними викликами, але навіть в таких умовах він існує, що засвідчують розрізнені інформаційні джерела, вітчизняні готельєри та окремі туристичні компанії (здебільшого – столичні). Проте зниження загальної ділової активності, відтік інвестицій, критичне погіршення та руйнація транспортної і готельної інфраструктури, ускладнення логістики, і головне - безпекові питання викликають справедливі занепокоєння у потенційних бізнес-туристів, які розглядають можливість ділових поїздок до України.

Слід наголосити, що й до 2022 року діловий туризм в Україні знаходився лише на стадії становлення, суттєво відстаючи від країн-лідерів через слабку інфраструктуру, залежність від глобальних систем диджиталізації (що несе в собі як переваги, так і недоліки), обмежену кількість сучасних конференц-центрів та спеціалізованих послуг для бізнес-туристів, нестачу сертифікованих фахівців у сфері організації бізнес-заходів тощо. Гостро відчувається брак системного підходу та державної підтримки розвитку ділового туризму на рівні утворення національного конференц-бюро і промоцій України на світовому ринку індустрії МІСЕ, що відбивається на конкурентоспроможності нашої країни у цьому сегменті. Все перелічене свідчить про необхідність зосередження уваги на вивченні глобальних тенденцій та організаційно-методичних засад розвитку ділового туризму, який, за нашим переконанням, у повоєнний час буде активізований одним з перших у передбачуваних потоках в'їзного туризму до нашої країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Розвиток ділового туризму в глобальному вимірі досліджували В. Безуглий, А. Білозоров [2], С. Галасюк, Н. Маринова [3], І. Гарас, О. Гарас [4], Г. Горіна, Ю. Нікіфірова [5], Н. Дехтяр [6], Є. Ерфан [7], Ю. Згурська [8], Я. Кацемір [9], Москвяк [10], Є.Музика [11], Ю.Опанащук, О. Сущенко [12], В.Семенов, Г.Фадєєва [13], О. Стрижак, С. Чайковский [14], Л. Фрей [15], В. Худавердієва, В. Мерчанський [16], О. Шикіна, Я. Гончаренко, І. Ремігайло [17], І. Щоголева, В. Соколовський [18] та інші вчені. Аналізуючи глобальні тренди розвитку ділового туризму, висвітлюючи світові практики його інституційного та інфраструктурного забезпечення науковці наголошують, що з економічної точки зору, діловий туризм завжди буде в пріоритеті, оскільки сама його організація є дуже прибутковим бізнесом, адже з точки зору соціальної стратифікації до бізнес-подорожей, як правило, залучаються особи розряду «вищий щабель середнього класу – преміум клас».

Проте тематика ділового туризму є порівняно новою, надзвичайно широкою і багатоаспектною, тому необхідно продовжувати наукові розвідки в цьому напрямі, особливо стосовно використання світового досвіду з точки зору розвитку такого виду туризму в Україні. Адже післявоєнна відбудова України передбачає активізацію ділової активності з боку іноземних фахівців різних галузей та представників бізнесу, що вимагатиме адаптованих до міжнародних практик моделей організації прийому гостей, які відвідують Україну з певною діловою місією.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження сучасних глобальних тенденцій у сфері ділового туризму та ключових факторів, що впливають на його розвиток, а також визначенню перспектив цієї галузі в умовах світових трансформацій і потрясінь, цифровізації та нових форматів ділової взаємодії. Особлива увага приділена можливостям розвитку бізнес-туризму в Україні у повоєнний період, його ролі у відновленні економіки, активізації міжнародного співробітництва та інтеграції у глобальні бізнес-мережі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Насамперед розглянемо географічну структуру сучасних центрів ділового туризму. Діловий туризм є ключовим сегментом світової туристичної індустрії, що забезпечує значну частку доходів для широкого, проте обмеженого кола країн. Основними гравцями цього ринку є провідні країни, що мають розвинену

інфраструктуру для організації конференцій, виставок, інсентив-турів та інших бізнес-заходів, причому центри активності, як правило, зосереджені у певних містах країни [3, 9, 10].

Так, США лідирують у проведенні міжнародних виставок і конференцій. Найбільшими центрами ділового туризму у США є Нью-Йорк, Чикаго, Сан-Франциско та Лас-Вегас завдяки розвиненій інфраструктурі конференц-центрів, готелів і транспортних вузлів. Так, Нью-Йорк є домом для таких значних подій, як Нью-Йоркський міжнародний автомобільний салон і Нью-Йоркський тиждень моди. Чикаго відомий своїм величезним Конференц-центром Маккормік-Плейс, який приймає виставки, конвенції та бізнес-заходи, такі як Національна асоціація рестораторів та Чиказька автошоу. Місто розташоване на перетині основних транспортних маршрутів, що робить його легкодоступним для міжнародних відвідувачів.

Лас-Вегас відомий своїми великими міжнародними виставками та конференціями, такими як CES (*Consumer Electronics Show*) – найбільша Виставка побутової електроніки та Виставка моди та одягу Magic Fashion Trade Show. Лас-Вегас Конференц-центр (LVCC) – один з найбільших у світі, який постійно модернізується, щоб відповідати вимогам сучасних бізнес-подій. Центр посідає перше місце в списку 30 найкращих конференц-центрів США за версією The Wall Street Journal. Станом на 2024 р. LVCC охоплює приблизно 297,3 тис. кв. метрів виставкової площі та майже 23,2 тис. кв. метрів приміщення для зустрічей. Крім того, велика кількість розкішних готелів та розважальних закладів робить Лас-Вегас привабливим місцем для бізнес-туризму.

Визначним місцем для ділового туризму є Сан-Франциско з легендарною Кремнієвою долиною. Це регіон, що включає міста Сан-Хосе, Санта-Клара та округ Сан-Матео, де зосереджено штаб-квартири багатьох відомих світових компаній, таких як Adobe, AMD, Apple, Cisco, Facebook, Google, Hewlett-Packard, Intel, Nvidia, Oracle, Yahoo!, Xerox та ін. Кремнієва долина відома своїм інноваційним духом, стартап-середовищем та численними конференціями, такими як Web Summit, TechCrunch Disrupt та South by Southwest (SXSW) і привертає бізнес-посланців з усього світу, які шукають натхнення та можливості для налагодження нових контактів, інвестицій та співпраці.

Основними центрами ділового туризму в Китаї є Пекін, Шанхай, Гуанчжоу [2, 8]. Китай стає найважливішим гравцем на ринку бізнес-подорожей завдяки вибуховому економічному зростанню і високому попиту на проведення міжнародних подій. Наприклад, Шанхай є одним із найбільших фінансових центрів світу і приймає безліч міжнародних конференцій та виставок, таких як Китайська міжнародна імпортна виставка. Пекін, як столиця Китаю, є важливим політичним і культурним центром, де проводяться численні бізнес-форуми, зокрема Пекінський форум ділового туризму. Місто Гуанчжоу, відоме своєю Кантонською виставкою («*Canton Fair*»), яка проходить двічі на рік, навесні (квітень-травень) та восени (жовтень-листопад) в міжнародному виставочному центрі «Пачжоу» і залучає тисячі ділових мандрівників з усього світу щорічно. Слід підкреслити, що зростанню ділового туризму в цих містах сприяє постійне вдосконалення інфраструктури (новітні аеропорти, сучасні виставкові площі, конференц-центри тощо), що забезпечує Китаю провідне місце на світовій арені і в цьому сегменті бізнес-активності.

Провідними містами для організації міжнародних ділових заходів у Європі є Німеччина (*міста Франкфурт, Берлін, Мюнхен*), яка відома високим рівнем організації конференцій та виставок, як-от ITB Berlin, одна з найбільших туристичних виставок у світі [9, 13]. У Великій Британії Лондон традиційно залишається головним центром для ділових зустрічей і конференцій завдяки своїй глобальній ролі в фінансовій та бізнесовій сферах. Країна є майданчиком для багатьох міжнародних виставок і бізнес-заходів, що традиційно залучають учасників з усього світу.

Головним центром ділового туризму на Близькому Сході є Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), особливо емірати Дубай і Абу-Дабі, пропонуючи сучасну високотехнологічну конгрес-інфраструктуру, що дозволяє проводити численні міжнародні заходи (іноді – вражаючих масштабів). ОАЕ активно розвивають діловий туризм завдяки сприятливому бізнес-середовищу, політичній стабільності, інвестиціям в інфраструктуру та сучасним конференц-центрам, як Dubai World Trade Centre. Дубай щорічно приймає тисячі ділових заходів, таких як Arabian Travel Market і GITEX Technology Week, які залучають професіоналів з усього світу. Абу-Дабі, зокрема, відомий своєю виставкою ADIPEC, яка є однією з найбільших у світі виставок нафтогазової промисловості. Крім того, розвиток транспортної інфраструктури, зокрема Міжнародного аеропорту Дубай, який є одним з найбільш завантажених у світі, сприяє легкому доступу до країни. Впровадження високих стандартів гостинності, новітніх технологій та зручних умов для бізнес-туристів роблять ОАЕ привабливим місцем для проведення конференцій, виставок і бізнес-зустрічей. Також розвиток ділового туризму в регіоні стимулюють політика безмитної торгівлі та сприятливі умови для інвесторів.

Уявлення про сучасний розподіл центрів ділового туризму в розрізі окремих країн дає інформація табл. 1, складеної за даними Глобальних звітів та прогнозів розвитку ділового туризму (Business Travel Index від Outlook Annual Global Report & Forecast) за 2023 та 2024 рр. Зауважимо, що «Щорічний глобальний звіт та прогноз Outlook» видається Глобальною асоціацією ділового туризму (GBTA). GBTA є провідною організацією в індустрії ділового туризму, яка проводить дослідження, надає освітні послуги (*сертифікаційні програми, на які слід звернути увагу вітчизняним туристичним компаніям, що працюють у цій сфері*) та слугує платформою для встановлення зв'язків для професіоналів у сфері туризму по всьому світу, які

створюють комплексні звіти та прогнози, такі як Індекс ділового туризму (ВТІ), де аналізують витрати на ділові подорожі, продуктивність і зростання в різних країнах та галузях.

Таблиця 1

**Топ- 15 країн – центрів розвитку ділового туризму
(за річними витратами ділових туристів), 2023-2024 рр.***

№	Країна	Річні витрати ділових туристів (BTS), млн дол.		Річний приріст витрат BTS, %	
		2023	2024	2023	2024
1	Китай	360,7	372,5	39%	9%
2	США	329,1	361,6	25%	10%
3	Німеччина	69,9	79,3	38%	13%
4	Японія	65,42	73,8	69%	15%
5	Велика Британія	43,5	51,5	43%	15%
6	Франція	41,9	45,7	28%	7%
7	Італія	34,3	40,4	43%	27%
8	Південна Корея	32,7	38,3	44%	22%
9	Індія	32,3	37,4	25%	13%
10	Бразилія	28,1	30,3	20%	6%
11	Іспанія	24,6	26,7	19%	12%
12	Австралія	23,5	26,3	27%	4%
13	Нідерланди	23,4	26,3	23%	15%
14	Канада	22,8	24,2	27%	4%
15	Індонезія	16,8	19,1	37%	21%
16	Всього ТОП-15	1149,3	1253,0	34%	11%
17	Всього світ	1356,6	1484,0	32%	11%

*Джерело: складено автором за даними Business Travel Index 2023, 2024 [18]

Аналіз глобальних масштабів ділового туризму протягом останніх років (див. табл. 1) засвідчує тенденції, які особливо цікаво проявились саме у 2023 році, коли країни демонстрували дуже різношвидкісне «постпандемійне одужання», вже у 2024 році річний приріст витрат ділових туристів поступово набуває помірно високих, але не вибухових темпів.

Так, сукупні річні витрати ділових туристів у світі у 2024 р. склали 1,484 трлн дол., з яких 1,356 трлн дол. припадає на 15 провідних країн-лідерів (84,4% від загального обсягу), що вказує на високу концентрацію витрат у традиційних центрах розвитку ділового туризму. Лідером залишається Китай з річними витратами ділових туристів 360,8 млн дол. у 2023 році та 372,5 млн дол. у 2024 році. США посідає друге місце з річними витратами 329,1 млн дол. у 2023 році та 361,6 млн дол. у 2024 році. Разом ці дві країни генерують 58,5% загальних витрат ТОП-15 країн світу. Німеччина замикає трійку лідерів за витратами у 2023 році (69,9 млн дол.) та 2024 році (79,3 млн дол.). Найвищий річний приріст витрат ділових туристів у 2023 році зафіксували в Японії, Італії та Південній Кореї. У 2024 році найбільший приріст був в Італії - 27%, Південній Кореї - 22% та Індонезії - 21%.

Слід відмітити, що Азійський ринок ділового туризму продовжує активно зростати. Ключовими гравцями є Китай, Японія, Південна Корея та Індія. Зокрема, Японія у 2023 році продемонструвала найбільший річний приріст витрат ділових туристів серед усіх країн (69%), що свідчить про повернення попиту після пандемії (це була країна з найбільш жорсткими обмеженнями, особливо – щодо міжнародної мобільності у період пандемії), стрімкий розвиток її туристичної інфраструктури, привабливості для ділових туристів.

Найбільшим представником Латинської Америки є Бразилія (30,3 млрд дол. витрат), але має відносно невеликий приріст (6%), що вказує на обмежені можливості швидкого розширення ринку ділового туризму. Канада й Австралія продемонстрували у 2023 році річний приріст у 27%, який уповільнився до 4% у 2024 році, підтверджуючи свою позицію серед провідних центрів бізнес-туризму, проте показуючи достатньо обмежені можливості для подальшого розширення цього сегменту туризму.

Середній річний приріст витрат ділових туристів для ТОП-15 у 2023 році становив 34%, уповільнюючись у 2024 році до 11%. Загальні витрати Топ-15 країн у 2023 році склали 1,149 трлн дол. (річний приріст 34%), у 2024 році – 1,253 трлн дол., що свідчить про річний приріст 11%. Загальні ж світові витрати ділових туристів у 2023 році склали 1,358 трлн дол., у 2024 році – 1,484 трлн дол., з річним приростом також 11%.

Отже, дані Звіту і прогнозу GBTA (див. табл. 1) підтверджують, що нині діловий туризм зосереджений у кількох ключових країнах, які інвестують у розвиток інфраструктури МІСЕ та міжнародне співробітництво, а також демонструють політичну стабільність. Високий приріст у країнах Азії свідчить про зміщення центру ділової активності на Схід. Для України цей аналіз є важливим у контексті стратегічного планування відновлення та інтеграції в глобальні бізнес-мережі через використання досвіду країн-лідерів.

Справжнім випробуванням для всього світу стали потрясіння, пов'язані з пандемією, що болісно відбилосся на секторі ділового туризму, який до кризових 2019-2020 рр. демонстрував стабільне зростання,

досягнувши піку у 1,43 трлн дол. у 2019 році, за яким - різкий обвал до 661 млрд дол. у 2020 році, після чого наступив період стрімкого поживлення (рис.1). Дійсно, під час жорстких обмежень міжнародної мобільності багато країн, які спеціалізувалися на організації ділових заходів, зазнали величезних втрат. Так, збитки Китаю становили 404 млрд дол., що є найбільшою сумою збитків серед країн-членів GBTA; другим найбільш постраждалим регіоном стала Європа, яка зазнала 190,5 млрд дол. збитків; третім найбільш постраждалим регіоном став Азіатсько-Тихоокеанський регіон, за винятком Китаю, Гонконгу та Тайваню, зі збитками у розмірі 120,2 млрд дол. [18, 19].

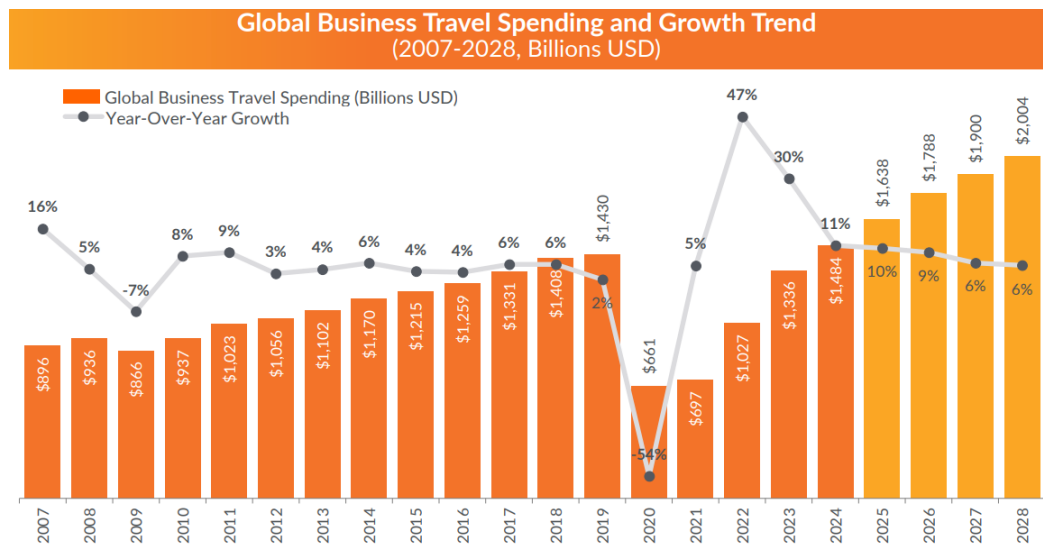

Рис.1. Глобальні ділові витрати на подорожі та тенденція зростання глобального бізнесу за даними Business Travel Index 2024 [18]

Отже, за даними Business Travel Index 2024 від GBTA, глобальні ділові витрати на подорожі вже у 2023 році показали значне зростання (див. рис. 1). Прогноз на 2024 рік виправдався, адже він передбачав, що загальні витрати на ділові подорожі в світі до кінця року сягнуть 1,48 трлн дол., що перевищує показник 2019 року, коли було зафіксовано попередній рекорд у 1,43 трлн дол. Аналітики констатують, що після пандемії COVID-19, попит на ділові подорожі відновився швидше, ніж очікувалося, і сягнув більше 1 трлн дол., при цьому експерти передбачають, що до 2028 року цей показник перевищить 2 трлн дол.

Як засвідчує представлена статистична інформація (див. рис.1), тенденції до зростання глобального бізнесу також позитивні, тому можна з впевненістю стверджувати, що у 2023-2024 рр. багато впливових компаній збільшили або планують збільшити кількість ділових подорожей. Зокрема, 78% менеджерів компаній з організації ділового туризму очікують збільшення кількості поїздок у порівнянні з 2022 роком, що свідчить про відновлення довіри та оптимізму в бізнес-середовищі. Цікаво, що у 2024 році, за даними GBTA, найбільші показники зростання демонструють компанії з надання фінансових, страхових, професійних послуг та консалтингу. Це можна пояснити підвищеним попитом на міжнародні зустрічі та конференції, які є важливими для цих секторів.

Слід відмітити нерівномірність розвитку ділового туризму серед різних країн світу, що зумовлено низкою ключових факторів. Насамперед – це *економічні чинники*. Так, країни з потужною економікою, такі як США, Німеччина та Великобританія, мають більше ресурсів для розвитку інфраструктури та організації ділових заходів. Це робить їх привабливішими для бізнес-туристів. Суттєву роль відіграє *політична стабільність країни*. Наприклад, ОАЕ та Сінгапур, які є політично стабільними країнами, замикають на собі вагому частку міжнародних бізнес-подорожей. Критично важливою є *розвинена інфраструктура*, включаючи готелі, конференц-центри, транспортні мережі, що дає більше можливостей для залучення ділових туристів.

Дуже важливим моментом є *ставлення уряду певної країни до розвитку ділового туризму*. Країни, уряди яких активно підтримують туризм через субсидії, пільгове оподаткування та інші стимули, створюють більш привабливі умови для розвитку ділового туризму. Наприклад, Уряд Китаю активно інвестує в туризм та розвиток інфраструктури. Підвищеній активності ділового туризму сприяє *культурна та історична привабливість країни* для бізнес-туристів, що поєднують роботу з відпочинком. Суттєву роль відіграє рівень залученості країни до сфери інновацій та новітніх технологій. Так, країни, які активно впроваджують і генерують новітні технології, такі як Гонконг та Сінгапур, стають привабливими для технологічно орієнтованих бізнес-туристів. Така нерівномірність зумовлює конкуренцію між країнами за залучення ділових туристів, що сприяє покращенню умов та якості надання послуг у цій сфері.

Сучасна інтенсифікація ділової активності пояснюється вимогами глобалізованого економічного та науково-технічного середовища. Компанії по всьому світу хочуть фінансувати корпоративні подорожі співробітників, оскільки таким чином підвищується конкурентоспроможність та інноваційна активність

суб'єктів бізнесу. Ринок ділових поїздок, безсумнівно, є потужним джерелом зростання доходів світового туризму, оскільки витрати на корпоративні поїздки є дорогими - компанії в середньому витрачають 1425 дол. на одного працівника за одну поїздку та у сукупності 111,7 млрд дол. на рік на ділові поїздки [19]. Нині у світі щорічно відбувається в середньому 445 млн. ділових поїздок. Цікавим є той факт, що ділові мандрівники становлять 12% пасажирів авіакомпаній, але приносять їм 75% прибутку. Найдорожчим місцем для ділових поїздок Азії є Гонконг, середня вартість перебування там становить 515 дол. на день, для порівняння - середня вартість ділової поїздки до США становить 310 дол. на день, до Сингапуру – 420 дол., до Німеччини – 155 євро [19].

Не зважаючи на витратність, існують вагомі переваги від бізнес-подорожей, адже ділові поїздки вважаються потужним чинником для розвитку компанії, з позитивною рентабельністю інвестицій і значним впливом на мотивацію та задоволеність працівників роботою. Відзначається так звана «тенденція вільного часу» - значна частина ділових поїздок продовжується для відпочинку (в середньому – 2-3 доби), причому 80% мандрівників включають розважальні заходи під час своїх подорожей.

Аналітики також розглядають демографічні тенденції ділового туризму - сучасні бізнес-андрівники це, як правило, добре освічені чоловіки середнього віку (60%) з достатньо високим сімейним доходом (приблизно 82 тис. дол. у рік), які подорожують для участі у різних ділових заходах та професійного розвитку. За даними різних експертних оцінок, дві третини корпоративних мандрівників мають ступінь бакалавра. Найчастіше співробітники їздять у відрядження, щоб відвідати конференції (62%), зустрітися з іншими компаніями для бізнес-планування (56%), для професійного розвитку (44%), зустрітися з колегами в іншому місці (40%), а також для презентацій нових товарів компаній, які вони представляють (30%). У середньому 10% найбільш активних ділових мандрівників на рік проводять 88 ночей поза домом [18, 19].

Пандемійний період вніс значні корективи у технології організації ділових зустрічей, зокрема за рахунок використання гібридних форм проведення таких заходів. Крім того, бізнес-андрівники значною мірою покладаються на сучасні технології, віддаючи перевагу мобільним додаткам для планування та бронювання та очікуючи інновацій, таких як AI та AR, щоб покращити організацію подорожей.

Аналіз глобальних тенденцій розвитку ділового туризму та вивчення міжнародних практик його організації засвідчив, що в останні роки (особливо в пандемічний і постпандемічний період) простежується залежність ділового туризму від глобальних систем диджиталізації, що виявляється у кількох напрямках.

1. *Економічна залежність* має прояв у майже обов'язковій прив'язці до глобальних платформ бронювання та оплати послуг. Організатори турів використовують глобальні платформи (Booking.com, Expedia, Hotels.com, Airbnb, Agoda тощо) для бронювання готелів та транспортних засобів та віддають перевагу використанню електронних платіжних систем, таких як PayPal, Stripe, що пришвидшує та полегшує розрахунки. Варто відмітити, що понад 50% туристів починають пошук послуг через метапошукові системи (Trivago, Skyscanner, Google Flights), що дозволяє порівнювати ціни і вибирати найвигідніші пропозиції

2. *Технологічна залежність* має прояв у міцному вкоріненню практики віртуальних зустрічей та гібридних, використання платформ для відеоконференцій (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Webex, GoTo Meeting, BlueJeans, Adobe Connect, Whereby, RingCentral, DialPad, TrueConf Room, FreeConference.com, Jami, Talky.io тощо), що стало важливим елементом ділового туризму, особливо під час пандемії (стосовно України – і під час бойових дій). Крім того, зростає популярність спеціалізованих мобільних додатків для керування поїздками (TripIt, Concur, Lounge, Buddy Expensify), які допомагають організувати подорожі та вести облік витрат.

3. *Інформаційна залежність* має прояв у використанні великих даних (Big Data) для аналізу маршрутів, витрат, обрання найбільш ефективних рішень для бізнес-подорожей. Крім того, компанії використовують штучний інтелект для надання персоналізованих пропозицій мандрівникам.

4. *Соціокультурна залежність* поглиблюється через те, що багато професіоналів-організаторів ділових заходів використовують соціальні мережі (LinkedIn, Twitter, Similarweb YouTube, Instagram тощо) для встановлення ділових контактів та реклами подорожей. Ще один аспект: рішення щодо вибору готелів та послуг все більше залежать від онлайн-відгуків на платформах (TripAdvisor, Google Reviews та інші).

5. *Регуляторна залежність* пов'язана з проблемами кібербезпеки, зокрема з використанням глобальних стандартів для захисту персональної інформації та безпеки під час бізнес-подорожей. Крім того, на організацію ділових поїздок (і це особливо важливо враховувати професійним організаторам ділового туризму в Україні) впливають міжнародні норми щодо диджиталізації використання особистих даних та іншої інформації, яка використовується при підготовці та проведенні ділових заходів.

Отже, диджиталізація робить діловий туризм більш ефективним, сприяючи плануванню поїздок, управлінню витратами та проведенню заходів у гібридному форматі. Однак вона також створює нові виклики, такі як кібербезпека, залежність від технологій та необхідність адаптації до цифрових платформ. Це вимагає від компаній інвестування в інфраструктуру, навчання персоналу та розробки стратегій для забезпечення безперебійної роботи бізнес-процесів в організації ділового туризму, що вимагає високого професіоналізму і постійних витрат на технологічне оновлення майданчиків для проведення ділових заходів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

У результаті проведеного дослідження підтверджено, що діловий туризм на глобальному рівні продовжує демонструвати стійке зростання (переживши спад пандемічного періоду) гнучко адаптуючись до змін у світовій економіці та суспільних реаліях. Значний вплив на цю галузь мають цифровізація та технологічний розвиток, зокрема поширення практики віртуальних конференцій та автоматизації процесів, що дозволяє оптимізувати витрати, підвищуючи ефективність ділових подорожей і створюючи нові формати взаємодії, в тому числі - гібридні. Наголошено, що надалі розвиток ділового туризму залежатиме від здатності галузі інтегрувати новітні технології та адаптуватися до зростаючих екологічних і соціальних вимог.

Крім того, аналіз глобальних тенденцій розвитку ділового туризму засвідчив, що у майбутньому розвиток ділового туризму значною мірою залежить від впровадження екологічно сталих практик. Компанії все більше орієнтуються на «зелені» подорожі, обираючи екологічно чисті варіанти транспорту та компенсуючи вуглецевий слід. Це стає не лише етичним вибором, але й критерієм для інвесторів і партнерів, які прагнуть співпрацювати з відповідними організаціями.

В Україні для підвищення конкурентоспроможності ділового туризму і можливості його розвитку в реаліях затяжної війни, вкрай важливо впроваджувати інноваційні технології, зокрема гібридні заходи та VR/AR рішення. Перспективний розвиток інфраструктури смарт-готелів і конференц-центрів сприятиме залученню зарубіжних учасників міжнародних підприємницьких, наукових, культурних та інших ділових заходів та привабливості країни, як локації для проведення масштабних ділових подій, кількість яких очікувано зросте у період повоєнного відновлення країни. Безумовно, йдеться про період, коли безпекова ситуація в країні принципово зміниться. За нашим глибоким переконанням, критично важливими для успіху інновацій у цій сфері є державна підтримка та партнерство з бізнесом.

Напрями, які потребують подальшого дослідження: вивчення впливу глобальних криз та потрясінь на діловий туризм, які виявляють резерви адаптації галузі до розвитку в непередбачуваних ситуаціях; особливої уваги потребує визначення ролі віртуальних зустрічей та новітніх технологій у діловому туризмі з точки зору кібербезпеки та захисту інформації, яка обговорюється на ділових заходах; дослідження сучасних екологічних практик та їх впливу на діловий туризм у зв'язку з прагнення впливових компаній демонструвати політику екологічної стійкості; вивчення досвіду європейських країн, а також Японії і Китаю щодо державної підтримки розвитку ділового туризму через систему функціонування національних конференц-бюро на засадах публічно-приватного партнерства; вплив культурних і соціальних чинників на вибір місць для проведення бізнес-заходів; подальше дослідження синергії економічних ефектів для країн, що приймають ділових туристів.

В сучасних обставинах для України дослідження успішних міжнародних практик організації ділового туризму є надзвичайно важливим. Період повоєнного відновлення передбачає активне залучення іноземних фахівців у науково-технічній, технологічній та промисловій сферах, потенційних інвесторів, представників міжнародних правозахисних та гуманітарних місій. Це, своєю чергою, сприятиме суттєвому збільшенню потоків ділових туристів. Враховуючи глобальні тенденції розвитку індустрії МІСЕ, зокрема зростаючий попит на гібридні формати заходів, цифровізацію туристичних послуг та інтеграцію екологічно сталих практик, Україна має можливість адаптувати свою туристичну інфраструктуру до міжнародних стандартів. Впровадження кращих світових практик дозволить не лише сприяти економічному відновленню, а й зміцнити позиції країни на глобальному ринку ділового туризму.

Література

1. Безуглий В., Білозоров А. Сучасні тенденції розвитку ділового туризму в країнах Європейського Союзу. Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». 2012. № 29. Ч. 1. С. 9–12.
2. Галасюк С. С., Мартинова Н. С. Моніторинг розвитку ділового туризму у світі. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 50. С. 98–105. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastructure50-16>.
3. Гарас І. О., Гарас О. М. Сучасний стан розвитку ділового туризму в туристичних регіонах світу. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 23. С. 6–10.
4. Горіна Г. О., Никифорова Ю. Л. Дослідження міжнародного ділового туризму: теоретичні засади та аналітичні аспекти. Торгівля і ринок України, 2024. 1(55). URL: <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2024-55-1-98-106>
5. Дехтяр Н.А. Тенденції розвитку світового ринку ділового туризму. Проблеми економіки. 2014. № 1. С. 43–51.
6. Ерфан С. А. Міжнародні виставки та ярмарки як інструмент розвитку міжнародної торгівлі. Наук.вісн Ужгорд.ун-ту. 2021. №39. С. 58-62.
7. Згурська Ю. Ресурсна база міжнародного ділового туризму на прикладі міста Харкова. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-2>.
8. Кацемір Я. В. Діловий туризм як важливий напрям економічної діяльності в розвитку Китаю. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2022. № 34. С. 11–16.

9. Москвяк Я. Європейський досвід у розвитку та просуванні ділового туризму в туристичній сфері України. *Development Service Industry Management*. 2023. № 3. С. 40–46. URL: [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3\(6\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3(6)).
10. Музичка Є. О. Тенденції розвитку світового ринку MICE-туризму. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.2.58>.
11. Опанашук Ю. Я., Сущенко О. А. Світовий ринок ділового туризму: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2023. №18. С. 84-89. URL: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2023-18-09>. 2018. № 1. С. 55–60.
12. Семенов В.Ф., Фадеева Г.І. Умови і сучасні тренди розвитку ділового туризму в Україні і світі. *Регіональна економіка та управління*. 2017. № 5 (18), Запоріжжя. С.149-156.
13. Стрижак О., Чайковский С. Тенденції та перспективи розвитку міжнародного ділового туризму. *Економіка та суспільство*. №60. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-116>
14. Фрей Л. В. Стан і проблеми розвитку ділового туризму: зарубіжний і вітчизняний досвід. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 15. С. 31–35.
15. Худавердієва В., Мерчанський В. Міжнародний туристичний обмін з діловими цілями як різновид зовнішньоекономічних зв'язків. *Економічний дискурс*. 2022. Вип. 3–4. С. 92–105. URL: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-2-9>.
16. Шикіна О. В., Гончаренко Я. Є., Ремігайло І. Ю. Шляхи розвитку ділового туризму у період пандемії. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 50. С. 213–219. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastructure50-35>.
17. Щоголева І., Соколовський В. Організація ділових івентів як сучасна тенденція туристського ринку. URL : *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. 2021. Вип.5. URL: <https://fmmzb.sfa.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/19.pdf>.
18. Business Travel Index. URL: https://preferrednet.net/media/1307132/gbta_bti_report_24_exec_summary_vfinal.pdf
19. Сайт Finances Online. URL: <https://financesonline.com/business-travel-statistics/#general>.

References

1. Bezuhlyi, V., Bilozorov, A. (2012). Suchasni tendentsii rozvytku dilovoho turyzmu v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii «Mizhnarodni vidnosyny»*. № 29. Ch. 1. P. 9–12.
2. Halasiuk, S. S., Martynova, N. S. (2020). Monitorynh rozvytku dilovoho turyzmu u sviti. *Infrastruktura rynku*. Vyp. 50. P. 98–105. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastructure50-16>.
3. Haras, I. O., Haras, O. M. (2017). Suchasnyi stan rozvytku dilovoho turyzmu v turystychnykh rehionakh svitu. *Prychornomorski ekonomichni studii*. Vyp. 23. P. 6–10.
4. Horina, H. O., Nykyforova, Yu. L. (2024). Doslidzhennia mizhnarodnoho dilovoho turyzmu: teoretychni zasady ta analitychni aspekty. *Torhivlia i rynek Ukrainy*. 1(55). URL: <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2024-55-1-98-106>
5. Dekhtiar, N.A. (2014). Tendentsii rozvytku svitovoho rynku dilovoho turyzmu. *Problemy ekonomiky*. № 1. P. 43–51.
6. Erfan, Ye.A. (2021). Mizhnarodni vystavky ta yarmaky yak instrument rozvytku mizhnarodnoi torhivli. *Nauk.visn Uzhhord.un-tu*. №39. P. 58-62.
7. Zghypyska, Yu. (2021). Pesypna baza mizhnarodnoho dilovoho turyzmu na prykladi mista Xapkova. *Ekonomika ma cucnilmvo*. Vyp. 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-2>.
8. Katsemir, Ya.V. (2022). Dilovyi turyzm yak vazhlyvyi napriam ekonomichnoi diialnosti v rozvytku Kytaiu. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. № 34. S. 11–16.
9. Moskviak, Ya. (2023). Yevropeyskiy dosvid u rozvytku ta prosuvanni dilovoho turyzmu v turystychnii sferi Ukrainy. *Development Service Industry Management*. № 3. P. 40–46. URL: [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3\(6\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3(6)).
10. Muzychka, Ye. (2019). O. Tendentsii rozvytku svitovoho rynku MICE-turyzmu. *Efektivna ekonomika*. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.2.58>.
11. Opanashchuk, Yu., Sushchenko, O. (2023). Svitovyi rynek dilovoho turyzmu: problemy ta perspektyvy rozvytku. *Visnyk KhNU im. V.N. Karazina. Serii: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm*. №18. P. 84-89. URL: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2023-18-09>. 2018. № 1. P. 55–60.
12. Semenov, V.F., Fadieieva, H.I. (2017). Umovy i suchasni trendy rozvytku dilovoho turyzmu v Ukraini i sviti. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia*. № 5 (18), Zaporizhzhia. P.149-156.
13. Stryzhak, O., Chaikovskiy, S. (2024). Tendentsii ta perspektyvy rozvytku mizhnarodnoho dilovoho turyzmu. *Ekonomika ta suspilstvo*. №60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-116>.
14. Frei, L.V. (2017). Stan i problemy rozvytku dilovoho turyzmu: zarubizhnyi i vitchyzniani dosvid. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. Vyp. 15. P. 31–35.
15. Khudaverdieva, V., Merchanskyi, V. (2022). Mizhnarodnyi turystychnyi obmin z dilovymy tsiliamy yak riznovyd zovnishnoekonomichnykh zviazkiv. *Ekonomichniy dyskurs*. Vyp. 3–4. P. 92–105. URL: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-2-9>.
16. Shykina, O.V., Honcharenko Ya.Ye., Remihailo, I.Yu. (2020). Shliakhy rozvytku dilovoho turyzmu u period pandemii. *Infrastruktura rynku*. Vyp. 50. P. 213–219. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastructure50-35>.
17. Shchokolieva, I., Sokolovskiy, V. (2021). Orhanizatsiia dilovykh iventiv yak suchasna tendentsiia turystskoho rynku. URL : *Naukovyi visnyk Lotnoi akademii. Serii: Ekonomika, menezhment ta pravo*. Vyp.5. URL: <https://fmmzb.sfa.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/19.pdf>.
18. Business Travel Index. URL: https://preferrednet.net/media/1307132/gbta_bti_report_24_exec_summary_vfinal.pdf
19. Sait Finances Online. URL: <https://financesonline.com/business-travel-statistics/#general>.